

בני דוד עלי

מכינה ישיבתית לצה"ל | ישיבה לבוגרי צבא | ישיבה גבוהה

טו' בשבט הקליפה והפרי

הרב אליעזר קשתיאל

נערך ע"י אלעד ברנד

או קליפת מגן

בעולם המחשבה, החל מהכוזרי, דרך עולם הסוד, תנועת החסידות והרב קוק, יש צמד מילים המופיע פעמים רבות - פרי וקליפה. כדרכם של משלים, המשל הוא לא מקרי ואקראי, אלא הוא מהותי ובעל משמעות. אם כן, מה מסמל משל הקליפה והפרי? הפירות עטופים בקליפה. יש קליפות יותר אכילות ויש פחות. הקליפה, למרות שהיא לא תמיד נאכלת, היא מאוד חשובה. לרוב, הפרי מבפנים, הוא עדין ושברירי, והמציאות הסובבת אותו, היא לא תמיד ידידותית. יש פגעי טבע, מזגי אוויר, רוחות, שמש, תולעים וחרקים, שעלולים להפריע לפרי להתממש. לכן, הפרי עוטה סביבו קליפה המאפשרת לו לגדול בתוך בועה. בדרך זו, הקליפה מתמודדת בשבילו עם הסביבה ומאפשרת לפרי לגדול מבפנים. בבוא היום, הפרי יקטף והקליפה תיזרק. בשלב זה, לאחר שעשתה את תפקידה, היא מיותרת ואיננה נצרכת. בשלב המאכל וההנאה מהפרי, הקליפה כבר לא מביאה תועלת. בשלב זה, כביכול, הקליפה מהווה אפילו גורם מפריע.

בא קליפה זפרי רוחניים

העולם הרוחני, עולם הערכים והאידיאלים, עם כל המתקוות והיופי שבו, אינו תמיד מצליח להתפתח בתוך המציאות, שהרי, בעולם הזה מאיימים עליו קשיים רבים. אידיאל שינסה להתממש במציאות, כפי שהוא, יתקל בהמון מכשולים. מכיוון שכך, הקב"ה ברא סדר בהנהגת העולם, סדר עקרוני שבו הקליפה קודמת לפרי¹. בשלב הגידול, הקליפה היא יותר דומיננטית והפרי עדיין בוסרי וקשה. על מנת שהאידיאל יתממש במציאות, הוא קודם כל צריך להתעטף במעטפת לא אידיאלית בכלל, כדי לקנות אחיזה בשטח. מגוון רחב של פירות עם סוגים שונים של קליפות העניק לנו הקב"ה בעולמו. וככאלו, גם סוגים רבים של ערכים ואידיאליים הנאלצים להתעטף בכל מיני נטיות נמוכות על מנת שישירו בעולם.

ניקח לדוגמה, את האידיאל של הבאת חיים חדשים לעולם. להביא חיים ולגדל אותם, זה אידיאל מקסים – דבקות במידת החסד האלוקות ושותפות בבריאה. אולם, אם היינו באים לאדם ומניחים לפניו רק את האידיאל הזה לנגד עיניו, ייתכן וזה היה מלהיב אותו, אבל סביר להניח שטרדות העולם היו גורמות לו לא לממש אידיאל שכזה. הרי אין לו זמן, אין לו כח, אין לו פרנסה וכמו כן, עליו גם לדאוג לעצמו. יש המון בעיות וקשיים. מה עשה הקב"ה, לקח את האידיאל הזה ועטף אותו בקליפה. המעטפת באה בצורה של יצר גדול, שיותר חזק מהמון צרכים. תאוה גדולה שיותר חזקה מהחשבונות הכלכליים. כי רק כך הרעיון הגדול, של להביא חיים, יש לו אחיזה במציאות. אומנם, אנחנו לא רוצים להישאר לעד עם הקליפה, אבל אל לנו לשכוח שאלמלא

¹ עיין הרב קוק, שמונה קבצים, קובץ חמישי קמז': "העולם נוצר מתוך תוהו ובוהו. הקליפה קדמה לפרי, החומריות והגסות הקדמה לבא, הדינים הקשים והגבורות שלטו לפני התגלות החסדים, העיגולים קדמו ליושר. ובעולם הפנימי, בעולם הרוחני, הציורי, האידיאלי והאמוני, גם שם הדבר נוהג כן, קדימת הקליפה לפרי. העזות, המרוצה, השטיפה החזקה, מתבצרת במקום נמוך ומזוהם, ומשם יוצא ונלקט תמצית, שמתעך ומתרחן, מתטהר ומתקדש, עד שנותן את ריחו הנפלא, ריח ניחח לד"י"

הקליפה, האידיאל הזה לא היה קיים. יש מידות טובות שעטופות במידות רעות ובחסרונות מוחלטים. מידות רעות אלו עוזרות למידות הטובות, ומשמשות כמו שומר לפרי. עד שיגמר בישול הפרי, ואז- הקליפה תתנדף והפרי יישאר. כך כותב הרב זצ"ל:

"הבינה תופסת איך שכל המחשבות הגסות, הרעות, ההורסות, הן קליפות שומרות את המחשבות הפנימיות, הקדושות, הנצחיות והמלאות אור חסין וקדוש עדי עד. אמנם צריך לעמוד על המשמר, לסדר יפה את המערכה הרוחנית, שלא תתפרץ הקליפה לפנינו במקום האוכל, כי אם תשמור את ערכה ואת מקומה, ואז נעשה הכל יפה בעתו"².

גו הקדמת הכפירה לאמונה

ניגע בדוגמא נוספת. יש זמנים בהם אנו נתבעים להתקדם בלימוד אמונה ולהעמיק בעולם הרוח. לכן הקב"ה יוצר קליפה, גל של כפירה ששוטף את העולם, ואל מול התפוררות עולם האמונה, עולה הצורך להשיב מלחמה השערה, להעמיק בלימוד אמונה ולהגיע לעומקים חדשים. הנה, הקליפה קודמת לפרי. יש רוח של כפירה, על מנת ליצור תנאים הכרחיים להבשלת פרי יותר פנימי. דוגמא נוספת- בתחילה העולם היה מלא זוהמא של ע"ז שנחפזו אחריה בני האדם באדיקות עיוורת. כך אמר מנשה לרב אשי, שאם הוא היה בדור שלו, היה מרים את שיפולי גלימתו ורץ אחריו לעבודת אלילים³. בקליפה הנוראית של יצרא דעבודה זרה, יש אנרגיות אדירות של התמסרות לדת ולאמונה, ולולא זה, לא הייתה משתרשת ותופסת מקום האולטימטיביות של העולם הרוחני. לא היינו יודעים מהי התלהבות רוחנית סוחפת אל העולם הרוחני. המשיכה כלפי הע"ז יצרה קליפה: "ומתוך הזבלים הסרוחים הללו צמח האמונה עלה", רק משם יבוא עולם אמוני שהוא לא פחות אדוק ומלהיב.

"בזוהמתה של עבודה זרה, גודל רוח האמונה, בכל פראותו וגסותו... באדיקות עזרת, בשיקוע של כל תועבה, וכל תאוה גסה ועמוקה הושרשה, ומתוך הזבלים הסרוחים הללו צמח האמונה עלה, יצא הבנין מתוך התוהו"⁴.

דו הקדמת האנוכיות לרוחניות

את אותה הנוסחה אנו מוצאים גם בשלבי צמיחת האדם עצמו. אחד המאפיינים הבולטים בשלבי הגידול הראשונים בחיי הילד, הוא האנוכיות. ילד קטן מחפש כל הזמן שיהיה לו טוב ואם צרכיו לא מקבלים מענה, הוא יצעק ללא כל התחשבות. ב"ה אף תינוק ימנע מלבכות באמצע הלילה, בגלל שהוא מתחשב באידיאלים של כיבוד אב ואם ושל ואהבת לרעך כמוך. הקליפה של הילדות, הדאגה לטוב האישי שלי, מאוד חשובה כי לולא זאת, נשמתו של הילד לא הייתה שורדת כאן בעולם. במעמקי הנשמה טמון רצון גדול להתפתחות רוחנית, לפיתוח האישיות, לפירות המיוחדים לו – "אשר פריו ייתן בעיתו" ולאות שלו בתורה – "ובתורתו יהגה יומם ולילה – תורה דיליה". ומהיכן תתפתח הנטייה הזו לדאוג לצד הרוחני המיוחד לו? לכן בהתחלה היא עטופה בקליפה, שיתרגל לדאוג לעצמו, אבל יבוא שלב שבו יש להסיר את הקליפה ולאכול את הפרי. בשלב זה, יש לממש את האות הרוחנית של האדם ואת נשמתו המיוחדת. שבירת הקליפה לעיתים מלווה בייסורים. כי לאחר שהקליפה תפסה מקום באדם, יש צורך באומץ רב להסירה, ולומר שהיא עשתה את שלה.

² הרב קוק, שמונה קבצים, קובץ שביעי קנב'

³ סנהדרין קב', ע"ב.

⁴ הרב קוק, שמונה קבצים, קובץ חמישי קמז'

הו קליפת אגוז

בספרות הסוד מוזכרת קליפה נוספת – קליפת אגוז. יחסית לקליפות בעולם הפירות, היא הכי קליפתית, היא מאוד קשה לפיצוח, עד כדי שבירת שיניים. קיימות שיטות מגוונות כיצד להתגבר על הקליפה הזו, אבל גם אם חשבת שהתגברת על הקליפה העיקשת, מתגלה עבודה נוספת – יש צורך להוציא את האגוז המסתתר בחריצי הקליפה.

אגוז בגימטרייה - חטא. יש סוג של קליפה שממאנת להיפרד מהפרי, שלא מבינה שהיא סיימה את תפקידה. היא רוצה להישאר בכח. זו קליפה שנכנסת בכח לעולם הפירות, ומחדירה מושגים וערכים קליפתיים לתוך עולם הפרי.

”קליפת האגוז התוכית, המעורבת בתוך האוכל, שם יש תבנית שתי וערב החוצצת בין האוכל, וזהו הצד הקליפי התאומי הבהמי של האמונה, שאין כונתה כלל לשם שמים, כי-אם למלאות את תשוקת נפשה, ומן הקודש עצמו עושה היא תאוה גסה... וזהו יסוד המינות ההומיה וסודרת, אשר בביתה לא ישכנו רגליה, טוב לפני ה' ימלט ממנה.”⁵

אם נתבונן טוב, נגלה, שבתוך הקליפה הזו, שבאגוז, ישנה צורה של שתי וערב. מין צלב כזה, רצון ערמומי לערבב קליפות בתוך הפירות. מהקודש עצמו לעשות תאוה. יש קליפות שצריך לשרוף.

זו קליפת קינמון

מאידיך, יש גם קליפות טובות. מנהג ירושלים לשתות תה עם קליפה של קינמון. וכמעט בכל מטבח ניתן למצוא את התבלין הזה.

”הקליפה הטובה, קליפה שבקדושה, הנמשלת לקליפת הקנמון, שיש בה טעם מתוק וטוב, מתגלה היא בכל ארחות ההשכלה הפשטית. המבאר באורח הפשט את התורה והאמונה, טעמי המצות, וכל השפעת הקודש, אף על פי שהביאור הוא בדרך של קטנות ואין להענינים אותו הגודל והשיגוב שיש להם במעמקי הרזים, מכל מקום הוא ענין נכבד מאד, הראוי להקבע בתור חטיבה לימודית, ולהתעסק בהשווייתו עם גוף הפירוש היותר עמוק, ורזי עולם היותר פנימיים. ההרצאה הפשטית מבארת את הכל על פי יסוד הדמיון האנושי, שכלו ומסוריותו, געגועי לבבו ורשמי הרגליו, בין בתור יחיד בין בתור ציבור, והרבה ענינים מאד מגופי תורה מתפרשים על ידי זה”⁶.

ישנן קליפות שיש בהן טעם מתוק וטוב. אם נרצה לחזק ולרז אדם לקיום מצווה מסוימת, עלינו לחבר את האדם אל המצווה דרך טעמי המצווה, על פי רעיון פשוט, מוסרי או חברתי, לדבר על כך שהמצווה מועילה לחיים ומביאה ברכה רבה לעולם ולאדם. בוודאי שהביאור הזה הוא יחסית קטן ונמוך, כי זה רעיון אנושי למצווה שיש בה תוכן אלוקי וגודל סודי, אבל זה מועיל, ובכך יצרנו קליפה טובה. קליפה, שהיא לא באמת התוך והמהות אבל היא עוזרת לאדם להתחבר למצווה. למשל, לא לדבר לשון הרע. אפשר להסביר שזה יותר נעים לחיות כך. נימוקים, רעיונות וסברות פשוטות מעניקות לאדם מיגונה אל מול עוצמות העולם הזה. הקליפה מסוג זה מועילה כי הנימוקים האלו תופסים בשטח, זו קליפה שמבינה, שבשביל לגייס את האדם לרוחניות צריך לתת לו משהו ארצי שיוכל להתפס בו.

זו קליפת הנקודה

יש עוד קליפה שהרב קוק מזכיר אותה, קליפת הנקודה. זה לא שם של פרי, אלא שם של קליפה. השאיפה הנקודתית. יש באדם נטייה חזקה של התמקדות בנקודה אחת באופן שזה כל עולמו, זה

⁵ הרב קוק, שמונה קבצים, קובץ שביעי קמ'
⁶ הרב קוק, שמונה קבצים, קובץ ראשון תקנט'

הנושא הכי חשוב מבחינתו. בעוד ששאר הנושאים והערכים, לא מקבלים את מקומם. זה גל שגם יכול לשטוף חברה שלמה, מן רוח של התמקדות בנקודה אחת. הקליפה שבדבר זה היא **ההצטמצמות**. לפעמים הקליפה הזו מעוררת המון מלחמות, כי האדם לא מוכן לראות שום דבר אחר. אלא שלעיתים הקב"ה חפץ בקליפה זו כי לאחר שהיא נעלמת, היא בונה בעולם הרוחני את הפרי הפנימי שלה המביא את היכולת לראות בכל פרט בתורה ערך עצום. ולמסור את הנפש על קוצו של יי. להתלהב מהפרט הקטן ביותר. זו קליפה שלטווח הארוך, מולידה מסירות נפש על הדברים הקטנים.⁷

ח| עבודת הקטורת

בבית המקדש קיימת גבורה ואומנות מיוחדת להבין את תפקידה של הקליפה, להשתמש בה ולאט לאט לפרק אותה. "הדק היטב היטב הדק" זו פעולה מאוד עדינה. כשכותשים את הבשמים ומגרדים את הקליפה שלהם בעדינות, נולד ריח טוב.⁸ עבודת הקטורת היא עבודה מיוחדת מאוד – עבודת העלאת הקליפות. עבודה פנימית, עבודה רזית, "דבר שבחשאי".⁹ ביום שבו אנחנו מעלים על נס את הפירות, צריך להעלות על נס גם את הקליפות. להבין קצת יותר לעומק את התפקיד שיש לקליפות בעולם. להכיר בייעוד שלהם ולדעת מתי להיפרד מהם ומתי עוד יש להם שימוש. לקלף בזהירות ובתשומת לב. להכיר שיש קליפות חשובות מאוד שלא צריך ישר להיפטר מהם. למשל התחרותיות בעולם היא קליפה שלולא היא, לא היו המון דברים בעולם. "קנאת סופרים תרבה חכמה". בוודאי שאנחנו רוצים להיות מעל זה, אבל לאט לאט. עיקר המזון שלנו, הלחם, נעשה על ידי תהליך הנקרא "סידורא דפת". בתוך תהליך זה יש כמה פעולות שעסוקות בהפרדת הקליפה מהגרעינים – הדש, והזורה, הבורר הטוחן והמרקד. כל המלאכות האלו עוסקות באותו נושא. הכנת הלחם היא עבודה עדינה, כי אם נשבור את הקליפה מהר וחזק אנו עלולים לשבור את הגרעין שבפנים, אבל אחר כך, גם צריך למיין ולבדוק שאין שרידים של קליפות, לאט ובסבלנות.

"אמר רחבה אמר רבי יהודה: עצי ירושלים של קינמון היו, ובשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל

ארץ ישראל"¹⁰

⁷ הרב קוק, שמונה קבצים, קובץ שלישי קיח. "מבינים אנו את שכלול המציאות בכללותה במדה זו, שכל נקודה ממנה תצא אל הפועל בכל מדת ההשלמה שלה, באין פנות למה שמדות ההשלמות של הנקודות האחרות ושל הכלל כולו הן מכחישות את ההשלמה הנקודתית. ומכל מקום תגיע המעלה המושלמת למדה זו, שדוקא עצמיות בדודה זו תשכלל גם את הכללות. ומתוך כך צריכה קליפה להיות קדומה לפרי, נקודות לעיגולים וקוים של יושר".

⁸ עיין הרב קוק, עולת ראיה א' עמ' קמו.

⁹ זבחים פח', ע"ב.

¹⁰ שבת סג', ע"א.